

ชื่อเรื่องการศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ การควบคุมป้องกันอันตรายจากการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช
ในการเกษตร หมู่บ้านบ้านวังทอง ตำบลหนองหญ้าปล้อง

อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

ชื่อผู้เขียน

นางสาวเพ็ญศรี รักผักแว่น

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ ๒๕๖๕

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ ชุมชุม พรหมชาติแก้ว ประธานกรรมการ

อาจารย์ สิริตา ธีระวัฒนสกุล กรรมการ

อาจารย์นายแพทย์สมศักดิ์ ธรรมธิตีวัฒน์ กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช และเปรียบเทียบความรู้และการปฏิบัติ ก่อนและหลังการดำเนินการควบคุมป้องกันอันตรายจากการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ณ หมู่บ้านวังทอง ตำบลหนองหญ้าปล้อง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ระหว่างเดือนมีนาคม - พฤษภาคม 2535 ในเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช จำนวน 100 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ใช้แบบสัมภาษณ์และแบบทดสอบความรู้และการปฏิบัติในการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างโดยใช้ Paired t-test ผลการศึกษาเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 74.0 กลุ่มอายุที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 36-45 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 83.0 ฐานะอยู่ในชั้นพอกินพอใช้ ร้อยละ 64.0 เคยมีประสบการณ์แพ้พิษสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ร้อยละ 60.0 สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่เกษตรกรนิยมใช้มี 2 ประเภท คือ สารกำจัดแมลง และสารกำจัดวัชพืช พบว่า สารกำจัดแมลงที่ใช้มากที่สุด ได้แก่ กลุ่มออร์กาโนฟอสเฟต ออร์กาโนคลอรีน ไพรีทรอยด์ และคาร์บาเมท สารกำจัดวัชพืช

ที่ใช้มากที่สุด คือ พาราควอท ระยะเวลาในการสัมผัสสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชพบว่าเกษตรกรใช้ติดต่อกันมานานเฉลี่ย 7-8 ปี การฉีดพ่นโดยเฉลี่ยปีละ 12 ครั้ง ครั้งละ 3 วัน ช่วงเวลาที่มีการฉีดพ่นมากที่สุดแบ่งเป็น 2 ช่วง คือช่วงเดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์ และช่วงเดือนสิงหาคมถึงกันยายน สำหรับแหล่งข่าวสารความรู้ส่วนใหญ่ได้รับจากเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล แหล่งที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกใช้การป้องกันกำจัดศัตรูพืช คือวิทยุและทีวี และแหล่งที่ให้บริการสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชส่วนใหญ่ร้อยละ 74.0 ใช้บริการร้านประจำและรถเร่ขาย

สำหรับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชก่อนและหลังการดำเนินการควบคุมป้องกันอันตรายฯ อยู่ในเกณฑ์ระดับต่ำ ร้อยละ 54.0 และ 49.0 ตามลำดับ ไม่พบความแตกต่างระหว่างคะแนนความรู้เฉลี่ยก่อนและหลังการดำเนินการควบคุมป้องกันอันตรายฯ ทางสถิติ ($P > 0.01$) ส่วนการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันอันตรายอยู่ในเกณฑ์ระดับสูง ร้อยละ 31.0 และ 56.0 ตามลำดับ พบว่ามีความแตกต่างกันระหว่างคะแนนการปฏิบัติเฉลี่ยก่อนและหลังการดำเนินการควบคุมป้องกันอันตรายฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.01$) อย่างไรก็ตามเกษตรกรยังมีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะการสวมถุงมือ และการใช้หน้ากากหรือผ้าปิดปากจมูกระหว่างการปฏิบัติงาน

จากการศึกษา การให้ความรู้แก่เกษตรกรควรมีการพัฒนารูปแบบต่างๆ ให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่แท้จริง ส่วนการปฏิบัตินั้น ควรมีการพัฒนาปรับปรุงชุดป้องกันอันตรายฯ ที่เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม และฐานะเศรษฐกิจของเกษตรกร

Independent Study Title   Prevention and Control of Hazardous
Pesticide Use in Agriculture in
Wang Thong Village, Tambon Nong
yaplong, Wang Saphung District,
Loei Province

Author   Miss Pensri Rukpukvan

Master of Public Health   Public Health

Examining Committee:

    Assoc.Prof.Dr. Choomnoom Promkutkao Chairman

    Instructor Sarita Theerawatsakul   Member

    Instructor Dr. Somsak Thamathitiwat   Member

Abstract

The objective of this study was to investigate the pesticide utilization pattern and compare the farmers' knowledge and practice before and after the implementation of educational program on the prevention and control of hazardous pesticides. This study was one group pre-post test design. Conducted among 100 farmers living at Wang Thong village, Tambon Nongyaphong, Wang Saphung District, Loei Province who used pesticides during March to May 1992 by a Simple Random Sampling method. Data were collected by using interview form and testing of farmer's knowledge and practice. Frequency distribution, percentage distribution, mean, standard deviation and Paired-t-test were used for data analysis.

The results revealed that the majority of farmers were male, comprising 74.00% of the total. Most of them were 36-45 years of age. Eighty-three percent completed primary school, 64.00% had adequate income, and 60% had experienced symptoms of pesticide poisoning. Pesticides used were insecticides and herbicides. The major groups of insecticide used were organophosphate, organochlorine, pyrethoid, carbamate; and the major group of herbicide used was paraquat.

Regarding to the source of knowledge, The tambon agricultural officer was the main source in giving knowledge on pesticide usage while the radio and television programs provided information on the selection of pesticides. Among 74.00% of them bought pesticides from pesticide stores and vendors in Wang Saphung District.

The scores of knowledge before and after the implementary educational program were compared and it was found that 54.00% and 49.00% achieved low score level, respectively and the difference was not statistically significant ($p > 0.01$). In contrast, the score of practice that met high score level were 31.00% and 56.00%, respectively and the difference was statistically significant ($p < 0.01$). However, their practice was still incorrect, particularly they rarely wore gloves and masks during spraying.

From the above findings, it was suggested that there should be development of suitable and highly effective education program for farmers. In practice, good protective equipment should be developed taking environment and socioeconomic aspects into account.